

Ο νέος ρόλος των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων στην οικονομία της γνώσης

Εννέα τομείς αλλαγών για να γίνουν τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια "φυτώρια παραγωγής καινοτομίας" και να συμβάλουν στη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής οικονομίας βασισμένης στη γνώση προτείνει σε πρόσφατη Ανακοίνωσή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι προτάσεις της Επιτροπής ανταποκρίνονται στο αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με τον εκσυγχρονισμό των πανεπιστημίων για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Όπως επισημαίνει ο αρμόδιος Επίτροπος για θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης Jan Figel, "Τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ευρώπης, αν και εκπαιδεύουν και κατάρτιζον εκατομμύρια σπουδαστές κάθε χρόνο, αντιμετωπίζουν πολλά εμπόδια τα οποία χρονολογούνται εδώ και πολλές δεκαετίες. Η ανακοίνωση της Επιτροπής συμβάλλει στη συζήτηση για τον αναγκαίο εκσυγχρονισμό των πανεπιστημίων της ΕΕ".

Από την πλευρά του ο αρμόδιος Επίτροπος για τις επιστήμες και την έρευνα Janez Potočnik υπογραμμίζει: "Τα πανεπιστήμια είναι εργαστήρια παραγωγής γνώσης. Θα χρειαστεί να προσαρμοστούν στις ανάγκες μιας παγκόσμιας, βασισμένης στη γνώση οικονομίας, όπως και άλλοι τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας. Οι ιδέες που υποβάλλει η Επιτροπή θα βοηθήσουν να ξεκινήσει μια συζήτηση μεταξύ των κρατών μελών αλλά και μέσα στα πανεπιστήμια".

9 αλλαγές για τον εκσυγχρονισμό των πανεπιστημίων

Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια διαθέτουν περισσότερα από 4.000 πανεπιστημιακά ιδρύματα, 17 εκατ. φοιτητές και 1,5 εκατ. προσωπικό εκ των οποίων 435.000 ερευνητές. Αποθέματα γνώσης, δυνατότητες και ταλαντούχο ανθρώπινο δυναμικό, τα οποία, όμως, δεν αξιοποιούνται πλήρως λόγω διάφορων εμποδίων. Στόχος είναι, λοιπόν, ο εκσυγχρονισμός των πανεπιστημίων και η προσαρμογή τους στις ανάγκες μια παγκόσμιας οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, προωθούνται αλλαγές που καλύπτουν από το κανονιστικό πλαίσιο έως τον τρόπο διοίκησής τους, με κύριο άξονα την αριστεία στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία. Κάθε ίδρυμα θα πρέπει βέβαια να βρει την "ισορροπία" μεταξύ εκπαίδευσης, έρευνας και καινοτομίας που θα ταιριάζει καλύτερα στο ρόλο του πανεπιστημίου μέσα στην περιφέρεια ή τη χώρα του.

1. Κατάργηση φραγμών μεταξύ ευρωπαϊκών πανεπιστημίων

Η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων της Συνθήκης της Μπολόνια έως το 2010 θα οδηγήσουν, μεταξύ άλλων,

στην ομοιογένεια της δομής προγραμμάτων για προπτυχιακές, μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στην Ευρώπη, στη διαμόρφωση σύγχρονων και ευέλικτων προγραμμάτων και στην υιοθέτηση αξιόπιστων συστημάτων για τη διασφάλιση της ποιότητας σπουδών.

Ιδιαίτερα για την κινητικότητα σπουδαστών και ερευνητών, επιδιώκονται:

- Αύξηση του ποσοστού αποφοίτων και ερευνητών που εργάζονται, για ένα τουλάχιστον εξάμηνο, στο εξωτερικό ή στη βιομηχανία,
- Δυνατότητα πλήρους μεταφοράς εθνικών υποτροφιών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων σε οποιοδήποτε κράτος μέλος της ΕΕ,
- Κατάργηση εμποδίων που σχετίζονται με την επαγγελματική, διεθνική και διατομεακή κινητικότητα,
- Αναγνώριση των ευρωπαϊκών πανεπιστημιακών τίτλων σε χρονικό διάστημα που δεν θα υπερβαίνει τους 4 μήνες, σύμφωνα και με τα πρότυπα των διαδικασιών αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων.

2. Πραγματική αυτονομία και αρμοδιότητες στα πανεπιστήμια

Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια θα πρέπει να αποφασίζουν αυτόνομα για θέματα όπως οι προτεραιότητες των ερευνητικών προγραμμάτων, η εκπαίδευση και η καινοτομία, οι συνεργασίες με την ακαδημαϊκή και βιομηχανική κοινότητα, κ.ά., ώστε να μπορούν να προσαρμόζονται άμεσα στις νέες εξελίξεις της επιστήμης και στις νέες τάσεις της αγοράς.

Όσον αφορά την εσωτερική οργάνωση των πανεπιστημίων, το λειτουργικό πλαίσιο θα πρέπει να αφήνει περιθώρια για επιλογές σχετικά με την οικονομική διαχείριση, την επιλογή διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού, τις διαδικασίες πρόσληψης και αξιολόγησης, κ.ά. Προτείνεται επίσης η συγκρότηση εθνικών οργανισμών που θα είναι αρμόδιοι για τη διοίκηση των πανεπιστημίων και την κατάρτιση σε θέματα ηγεσίας, οι οποίοι θα συνεργάζονται και θα συντονίζουν τις δράσεις τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3. Κίνητρα για σταθερές συνεργασίες με την επιχειρηματική κοινότητα

Η σύνδεση των πανεπιστημίων με τη βιομηχανική κοινότητα έχει στρατηγική σημασία, καθώς παρέχει δυνατότητες για καλύτερη αξιοποίηση της γνώσης και ευρύτερη διάδοση των επιστημονικών αποτελεσμάτων.

Συγκεκριμένα, πανεπιστήμια και επιχειρήσεις μπορούν να συνεργαστούν για την ανάπτυξη spin-off εταιριών και επιστημονικών πάρκων, την ανανέωση των εκπαιδευτικών και ερευνητικών προγραμμάτων με βάση τις ανάγκες και τις τάσεις της αγοράς, την απασχόληση ερευνητών που ενδιαφέρονται να αποκτήσουν επιπλέον επιχειρηματικές γνώσεις και ικανότητες, ακόμα και στη χρηματοδότηση της ίδιας της έρευνας. ▶

4. Γνώσεις και ειδικευση για την αγορά εργασίας

Τα πανεπιστημιακά προγράμματα θα πρέπει να συνδέονται με την αγορά εργασίας και να στοχεύουν άμεσα στην απασχολησιμότητα των αποφοίτων. Προς αυτή την κατεύθυνση, προωθούνται:

- Καινοτόμα προγράμματα, νέες εκπαιδευτικές μέθοδοι, δράσεις κατάρτισης, προγράμματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των τοπικών και περιφερειακών κοινοτήτων, κ.λπ.
- Κατάρτιση επιστημόνων σε θέματα διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, επικοινωνίας, δικτύωσης, επιχειρηματικότητας και συλλογικής εργασίας, ως μέρος της σταδιοδρομίας στην έρευνα.
- Προγράμματα δια βίου μάθησης, καθώς η δημογραφική γήρανση της Ευρώπης αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά τις εγγραφές στα πανεπιστήμια και το ερευνητικό δυναμικό της ΕΕ.

5. Μεγαλύτερη χρηματοδότηση για την εκπαίδευση και την έρευνα

Περισσότερα κονδύλια για την έρευνα και την εκπαίδευση χρειάζονται τα πανεπιστήμια για να μπορέσουν να συμβάλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης. Συγκεκριμέν-

να, μέσα στην επόμενη δεκαετία, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διαθέσουν τουλάχιστον το 2% του ΑΕΠ στον τομέα της εκσυγχρονισμένης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διαφάνεια των συστημάτων χρηματοδότησης, στην οικονομική ενίσχυση των πανεπιστημίων ανάλογα με την απόδοσή τους, αλλά και στην ανάληψη πρωτοβουλιών από τα ίδια τα πανεπιστήμια για τη μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητά τους, μέσω συνεργασιών με βιομηχανίες, ιδρύματα και άλλες ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης. Προτείνεται, επίσης, η επανεξέταση των διδάκτρων και των υποτροφιών, με στόχο την αποτελεσματική και ισότιμη συμμετοχή όλων στην έρευνα.

6. Διεπιστημονικότητα και συνέργεια επιστημών

Οι επιστημονικές εξελίξεις και οι αναδυόμενοι ερευνητικοί τομείς επιβάλλουν τη διεπιστημονική προσέγγιση συγκεκριμένων ερευνητικών πεδίων (για παράδειγμα, ναυτοτεχνολογία, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κ.ά.) και τη συνέργεια συμπληρωματικών επιστημών (για παράδειγμα, ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, κ.ά.). Τα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων θα πρέπει να ανανεώνονται σύμφωνα με τα νέα αυτά δεδομένα.

Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας: πρότυπο αριστείας στην ανώτατη εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία

Ένας νέος οργανισμός που θα αποτελεί πρότυπο αναφοράς για την αριστεία στην ανώτατη εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία είναι το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας (European Institute of Technology, EIT). Οι προτάσεις μάλιστα για τη δομή και τη λειτουργία του δημοσιεύτηκαν πρόσφατα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η σχετική ανακοίνωση βασίζεται στα πρώτα αποτελέσματα της διαβούλευσης που πραγματοποιήθηκε μετά τη θετική ανταπόκριση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, το Μάρτιο του 2006, στην πρόταση της ΕΕ για την ίδρυση του EIT.

Η πρωτοβουλία αυτή της Επιτροπής αποβλέπει στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής καινοτομίας, αντιμετωπίζοντας εμπόδια όπως: η δυσκολία της μεταφοράς των ερευνητικών αποτελεσμάτων στην αγορά, η διάσπαση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού συστήματος στην Ευρώπη, η έλλειψη καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στην έρευνα και την ανώτατη εκπαίδευση, η έλλειψη κρίσιμης μάζας και καινοτομίας σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κ.ά.

Στη διαβούλευση συμμετείχαν εμπειρογνώμονες από τα κράτη μέλη, αξιωματούχοι της ΕΕ και το ευρύτερο κοινό. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, λοιπόν, η δομή του EIT θα περιλαμβάνει δύο επίπεδα: το κεντρικό διοικητικό συμβούλιο και τις "κοινότητες της γνώσης".

Το κεντρικό διοικητικό συμβούλιο θα διαμορφώνει αυτόνομα τη στρατηγική και τις πολιτικές του EIT, θα προσδιορίζει τις οικονομικο-κοινωνικές προκλήσεις και τα θεματικά πεδία της δράσης του, θα καθορίζει το μέγεθος και την κατανομή του προϋπολογισμού, ενώ θα είναι επίσης αρμόδιο για την επιλογή, το συντονισμό και την αξιολόγηση των κοινοτήτων της γνώσης. Το συμβούλιο θα είναι ολιγομελές, θα συνδυάζει

επιστημονική και επιχειρηματική εμπειρία και θα υποστηρίζεται από εξωτερικές συμβουλευτικές επιτροπές.

Οι κοινότητες της γνώσης αφορούν ολοκληρωμένες εταιρικές συμπράξεις, στις οποίες θα συμμετέχουν πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα και εταιρείες. Θα διαθέτουν μεσο/μακροπρόθεσμη (10-15 έτη) στρατηγική για την εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία σε διεπιστημονικά πεδία. Η οργανωτική τους δομή θα πρέπει να είναι ευέλικτη, με εναλλακτικές δυνατότητες απασχόλησης προσωπικού (άμεση απασχόληση, απόσπαση, καθεστώς "διπλής απασχόλησης", εκπαιδευτική άδεια, κ.λπ.). Θα διαφοροποιούνται, δε, από τα Δίκτυα Αριστείας του 6ου Προγράμματος Πλαίσιο, καθώς οι συμμετέχοντες θα συνεργάζονται πιο στενά, σε καθημερινή βάση για την επίτευξη κοινών στόχων.

Το Ινστιτούτο θα λειτουργεί συμπληρωματικά με άλλες δράσεις της ΕΕ για την ενίσχυση της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας και της καινοτομίας, όπως το πρόγραμμα ERASMUS, τα Προγράμματα Πλαίσιο και το Πρόγραμμα για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία. Η δράση του δεν θα αφορά μόνο τη χρηματοδότηση της έρευνας, αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (ERC), αλλά θα καλύπτει όλες τις πτυχές του "τριγώνου της γνώσης", ενισχύοντας την εκπαίδευση, την έρευνα και την αξιοποίηση καινοτόμων ερευνητικών αποτελεσμάτων στην αγορά.

Η διαβούλευση θα συνεχιστεί τους επόμενους μήνες, καλύπτοντας και άλλα θέματα, όπως η χορήγηση πτυχίων και διπλωμάτων. Το χρονοδιάγραμμα προβλέπει τη συγκρότηση της νομοθετικής πράξης για την ίδρυση του EIT το προσεχές φθινόπωρο, την υιοθέτησή της έως το 2008 και τη συγκρότηση του διοικητικού συμβουλίου στις αρχές του 2009, ώστε το EIT να λειτουργήσει το ακαδημαϊκό έτος 2009-2010.

7. Αλληλεπίδραση με την κοινωνία για τη δημιουργία γνώσης

Η σύνδεση επιστήμης και κοινωνίας αποτελεί προϋπόθεση για την ομαλή μετάβαση της Ευρώπης σε οικονομία βασισμένη στη γνώση. Τα πανεπιστήμια πρέπει να βρουν τρόπους να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν με την κοινωνία, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Οι σχετικές δράσεις περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, προγράμματα δια βίου μάθησης, forum συζήτησης, συνέδρια, κ.λπ.

Ο διάλογος επιστημόνων και πολιτών μπορεί να αποφέρει σημαντικά οφέλη και για τις δύο εμπλεκόμενες πλευρές: αφενός, οι πολίτες θα έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν τις ανάγκες τους για την αναθεώρηση των ερευνητικών προτεραιοτήτων, και, αφετέρου, η επιστημονική κοινότητα ενδέχεται να αυξήσει τους υποστηρικτές και τους χρηματοδοτές της έρευνας.

8. Αναγνώριση και επιβράβευση της αριστείας

Η αριστεία συνδέεται συνήθως με την εξειδίκευση και το δημιουργικό συναγωνισμό. Τα πανεπιστήμια που στοχεύουν στην αριστεία, λοιπόν, καλούνται να εστιάσουν σε συγκεκριμένα ερευνητικά πεδία και να διαμορφώσουν ένα περιβάλλον συναγωνισμού, κινητικότητας και συνεργασίας που να προσελκύει ερευνητές από την Ευρώπη και τρίτες χώρες.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προτείνονται δίκτυα πανεπιστημίων που αριστεύουν, με βάση κριτήρια όπως η διεπιστημονικότητα, η κρίσιμη μάζα, η ισχυρή ευρωπαϊκή διάσταση, η υποστήριξη από περιφερειακές/εθνικές αρχές και βιομηχανίες, οι ευκαιρίες για μεταδιδακτορική έρευνα και τα επιστημονικά πεδία αριστείας.

9. Αναγνωρισιμότητα της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας σε παγκόσμιο επίπεδο

Σχετικές προσπάθειες έχουν ήδη γίνει με τα προγράμματα Erasmus Mundus και τις Δράσεις Marie Curie, που θεωρούνται πολύ επιτυχημένες και αναμένεται να επεκταθούν. Επιπλέον, λειτουργεί μία ενιαία πανευρωπαϊκή δικτυακή πύλη για τους ερευνητές, ώστε να μπορούν να ενημερώνονται και να συγκρίνουν προγράμματα σπουδών σε όλη την Ευρώπη, επίπεδο μαθημάτων, κ.λπ.

Οι προτάσεις της Επιτροπής αφορούν, μεταξύ άλλων, την συγκρότηση περισσότερων προγραμμάτων διεθνούς συνεργασίας, την απλοποίηση των διαδικασιών για την είσοδο ερευνητών από τρίτες χώρες, τη μείωση του φαινομένου "brain drain" που θέλει τους Ευρωπαίους ερευνητές να συνεχίζουν την επιστημονική τους σταδιοδρομία εκτός Ευρώπης, κ.λπ.

Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια στο "τριγώνο της γνώσης"

Ποιοι είναι, όμως, οι λόγοι που οδήγησαν στο αίτημα για εκσυγχρονισμό των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων; Οι στατιστικές μελέτες καταδεικνύουν πως τα πανεπιστήμια της Ευρώπης υστερούν στους τρεις πόλους του "τριγώνου της γνώσης", δηλαδή στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, σε σύγκριση με τις ΗΠΑ. Βασικά εμπόδια στη δημιουργία, διάδοση και εφαρμογή της γνώσης είναι τα ακόλουθα:

- Η ευρωπαϊκή ανώτατη εκπαίδευση είναι κατακερματισμένη σε εθνικά συστήματα και υποσυστήματα, τα οποία δεν συνδέονται μεταξύ τους,
- Οι εθνικοί κανονισμοί είναι λεπτομερείς και περιορίζουν την ικανότητα των πανεπιστημίων να ανταποκρίνονται άμεσα στις ανάγκες εκπαίδευσης και έρευνας που μεταβάλλονται συνεχώς, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της αγοράς και της κοινωνίας,
- Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια έχουν μια τάση ομοιογένειας σε κάθε σύστημα/υποσύστημα, η οποία έχει οδηγήσει σε ένα καλό μέσο επίπεδο, χωρίς όμως αρκετά επιτεύγματα στην έρευνα σε παγκόσμιο επίπεδο,
- Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια δεν αξιοποιούν πλήρως τη γνώση που παράγουν, καθώς δεν έχουν αναπτύξει ακόμα ισχυρούς δεσμούς με τις επιχειρήσεις,
- Πολλά πανεπιστήμια δεν έχουν προετοιμαστεί επαρκώς για τον ανταγωνισμό σχετικά με την προσέλκυση φοιτητών, ερευνητών και πόρων, όπως αυτός διαμορφώνεται στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον,
- Η χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων για την εκπαίδευση και την έρευνα είναι πολύ μικρότερη, συγκριτικά με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, λόγω περιορισμένων ιδιωτικών επενδύσεων,
- Το ποσοστό πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη είναι πολύ χαμηλότερο από ό,τι σε άλλες πρωτοπόρες περιφέρειες, ιδιαίτερα για ενήλικους (ηλικίας 30-39 ετών).

Επενδύσεις στην εκπαίδευση για αύξηση της απασχόλησης

Οι μεγαλύτερες επενδύσεις στην εκπαίδευση είναι το κλειδί για την επίτευξη του στόχου της Λισαβόνας σχετικά με την αύξηση της απασχόλησης, σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποίησε το Κέντρο Μελετών Ευρωπαϊκής Πολιτικής (Centre for European Policy Studies, CEPS).

Συγκεκριμένα, η μελέτη καταλήγει πως η αύξηση του επιπέδου των δεξιοτήτων του ενεργού δυναμικού της ΕΕ μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας. Όπου το επίπεδο των δεξιοτήτων είναι χαμηλό, η απασχόληση μειώνεται, ενώ αντίθετα, όσο αυξάνεται το επίπεδο εκπαίδευσης, αυξάνεται και η απασχόληση.

Γενικότερα, η ΕΕ παραμένει λιγότερο ανταγωνιστική από τις ΗΠΑ. Η παραγωγικότητα των χωρών της ΕΕ μειώθηκε ακόμη περισσότερο, ενώ η απασχόληση παρουσίασε μικρή αύξηση (από 62% σε 64,5% κατά την περίοδο 1999-2004), κυρίως, χάρις στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

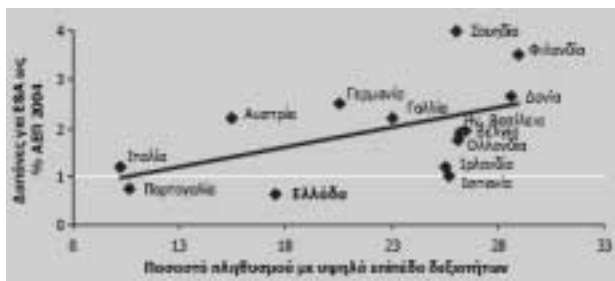
Το ποσοστό του ανθρώπινου δυναμικού με επίπεδο δεξιοτήτων γυμνασίου ή χαμηλότερο παραμένει υψηλό (35,6% στην ΕΕ, 21,3% στις ΗΠΑ), ενώ η Ευρώπη υστερεί και στο ποσοστό ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση (20,6% στην ΕΕ, 26,5% στις ΗΠΑ). Σημειώνεται επίσης πως η αύξηση των ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση συνδέεται με αύξηση των δαπανών για την έρευνα.

Όσον αφορά την Ελλάδα, το ποσοστό απασχόλησης είναι πολύ χαμηλότερο από εκείνο του στόχου της Λισαβόνας, ενώ διαπιστώνεται πως το εκπαιδευτικό σύστημα δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Σύμφωνα με σχετική μελέτη που πραγματοποίησε ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών, οι ελληνικές επιχειρήσεις ▶

αναζητούν στελέχη με καλές βασικές γνώσεις του αντικειμένου τους, ικανότητα ανανέωσης των γνώσεών τους σύμφωνα με τις τεχνολογικές εξελίξεις, καθώς και ικανότητες επικοινωνίας, ομαδικής εργασίας, λήψης αποφάσεων και επιχειρηματικότητας. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ικανότητα χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών και τη γνώση ξένων γλωσσών. Θεωρούν, δε, πως το εκπαιδευτικό σύστημα δεν καλύπτει τα νέα στελέχη με τις γνώσεις αυτές.

Σημαντικές αλλαγές που προτείνονται για την προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος και του συστήματος κατάρτισης στις απαιτήσεις της αγοράς και της κοινωνίας αφορούν την αναβάθμιση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την καλλιέργεια της σφαιρικής γνώσης και της κριτικής ικανότητας στις άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης, τον προσανατολισμό στις ανάγκες της αγοράς και την ενίσχυση της αυτονομίας των πανεπιστημίων.

Η τάση στο διάγραμμα, το οποίο απεικονίζει τη σχέση δαπανών για Έρευνα και Ανάπτυξη με το ποσοστό πληθυσμού με υψηλό επίπεδο δεξιοτήτων, δείχνει ότι μια αύξηση κατά 10 μονάδες στο ποσοστό των ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση συνοδεύεται με αύξηση του ποσοστού των δαπανών για Ε&Α στο ΑΕΠ κατά μια εκατοστιαία μονάδα. Έτσι, ο στόχος του 3% του ΑΕΠ για Ε&Α κατά μέσο όρο στην ΕΕ είναι πιθανό να επιτευχθεί μόνο όταν περίπου το 30% του ανθρώπινου δυναμικού έχει τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό όμως σύμφωνα με το CEPS, θα χρειαστεί περισσότερο από μια γενιά για να επιτευχθεί.

(πηγή: Employment and Competitiveness: The key role of education, CEPS Policy Brief, No 93 February 2006)

Μεταρρυθμίσεις προτείνει και η Σύνοδος των Υπουργών του ΟΟΣΑ

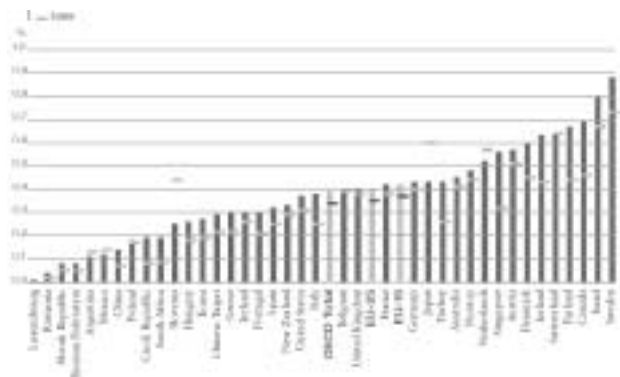
Η διεύρυνση και η βελτίωση της ανώτατης εκπαίδευσης συζητήθηκε κατά τη διάρκεια της Συνόδου Υπουργών Παιδείας του ΟΟΣΑ, που πραγματοποιήθηκε στις 27-28 Ιουνίου 2006 στην Αθήνα. Οι προτάσεις των Υπουργών Παιδείας περιλαμβάνουν ένα ευρύ πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων στους παρακάτω τομείς:

- Χρηματοδότηση: ορισμένες χώρες, ιδιαίτερα στην Ευρώπη, θα πρέπει να επενδύσουν περισσότερο στην ανώτατη εκπαίδευση, ενώ άλλες θα πρέπει να αξιοποιήσουν καλύτερα τους ήδη διαθέσιμους πόρους. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην ενίσχυση των ιδιωτικών, κυρίως, επενδύσεων, καθώς και στον έλεγχο της χρήσης των πόρων, μέσω ενός αποτελεσματικού συστήματος αξιολόγησης.

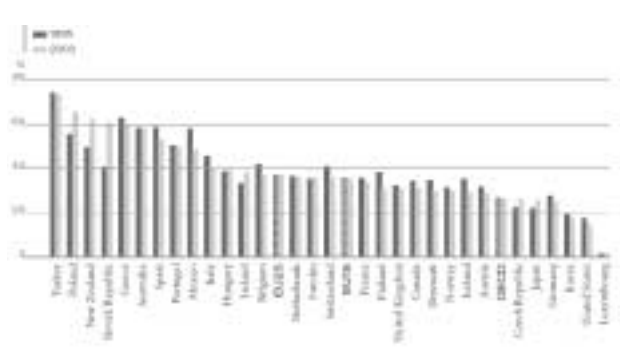
Ο ΟΟΣΑ προτείνει επίσης τη συνεισφορά των φοιτητών στο κόστος σπουδών, υπό την προϋπόθεση ότι θα ληφθούν μέτρα για την ενίσχυση των αδύνατων οικονομικά κοινωνικών ομάδων.

Αρκετές χώρες επιμένουν, ωστόσο, στην παροχή ανώτατης εκπαίδευσης χωρίς καμία οικονομική συμμετοχή των φοιτητών.

- Ισοτιμία πρόσβασης: η ανώτατη εκπαίδευση πρέπει να διευρυνθεί, ώστε να είναι προσβάσιμη σε όλες τις κοινωνικές ομάδες. Σχετικές δράσεις απαιτούνται σε όλο το φάσμα των εκπαιδευτικών συστημάτων.
- Έμφαση στη μάθηση: προτείνονται καλύτεροι μέθοδοι για την ανάλυση των μαθησιακών αποτελεσμάτων στην ανώτατη εκπαίδευση.
- Κοινωνική λογοδοσία και διαφορετικότητα: τα πανεπιστημιακά ιδρύματα πρέπει να αναλαμβάνουν αρμοδιότητες και να λογοδοτούν σχετικά με την ποιότητα και τα αποτελέσματα της εργασίας τους. Θα πρέπει, δε, να καλύπτουν τις ανάγκες τόσο των φοιτητών, όσο και των ευρύτερων κοινωνικών ομάδων.
- Έρευνα και καινοτομία: οι βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ανώτατη εκπαίδευση στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας αφορούν, αφενός, την υποστήριξη της έρευνας, και, αφετέρου, την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων για το ευρύτερο οικονομικό και κοινωνικό όφελος. Οι προτε-

Στο διάγραμμα απεικονίζονται οι δαπάνες των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης για Έρευνα και Ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ για τα έτη 1995 και 2003. Το ποσοστό αυτών των δαπανών στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ ανέρχεται σε 0,34% του ΑΕΠ για το 1995 και 0,39% για το 2003. (πηγή: ΟΟΣΑ, Κύριοι δείκτες επιστήμης και τεχνολογίας, 2005).

Στο διάγραμμα απεικονίζεται το ποσοστό των ερευνητών στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στις χώρες του ΟΟΣΑ ως ποσοστό του συνόλου των ερευνητών, για τα έτη 1995 και 2003. (πηγή: ΟΟΣΑ, Κύριοι δείκτες επιστήμης και τεχνολογίας, 2005).

ραιότητες της έρευνας θα πρέπει επίσης να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πολιτών και της αγοράς.

- Μετανάστευση και διεθνοποίηση: η κινητικότητα των ερευνητών επηρεάζει την πολιτική των χωρών για την ανώτατη εκπαίδευση. Απαιτούνται, λοιπόν, ολοκληρωμένες και συνεκτικές λύσεις, με πρωτοβουλίες όπως η Συνθήκη της Μπολόνια, κ.λπ.

Οι προτάσεις του ΟΟΣΑ αναφέρονται επίσης στην ανάγκη σύνδεσης των πανεπιστημίων με την επιχειρηματική κοινότητα. Συγκεκριμένα, τέθηκε το ζήτημα της προσαρμογής των προγραμμάτων σπουδών στις ανάγκες της οικονομίας, ώστε οι απόφοιτοι να έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην αγορά. Επιπλέον, η μεταφορά της γνώσης και της τεχνολογίας στις επιχειρήσεις μπορεί να δημιουργήσει θέσεις εργασίας, ενώ προτείνονται και προγράμματα δια βίου μάθησης για "μη παραδοσιακούς", δηλαδή ενήλικες, φοιτητές.

"Η Πανεπιστημιακή Καινοτομία στον Κόσμο των Επιχειρήσεων"

Οι επιδόσεις των πανεπιστημίων στην καινοτομία και η σύνδεσή τους με τις επιχειρήσεις απασχόλησαν και την ελληνική ερευνητική και βιομηχανική κοινότητα σε ημερίδα που διοργάνωσε το Γραφείο Διαμεσολάβησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, στις 29 Ιουνίου 2006, στην Αθήνα. Στην ημερίδα με θέμα "Η Πανεπιστημιακή Καινοτομία στον Κόσμο των Επιχειρήσεων" συμμετείχαν εκπρόσωποι πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων, επιχειρήσεων, δημόσιων και ιδιωτικών φορέων κ.λπ.

Στις εισηγήσεις τους οι βουλευτές Κυριάκος Μητσοτάκης και Ανδρέας Λοβέρδος τόνισαν την ανάγκη να ξεφύγει η ελληνική κοινωνία από την προκατάληψη ότι η πανεπιστημιακή έρευνα είναι ασυμβίβαστη με την υγιή επιχειρηματική δράση. Παράλληλα, επισήμαναν ότι είναι απαραίτητο να αυξηθούν οι δαπάνες για την πανεπιστημιακή έρευνα, όχι μόνο σε κρατικό, αλλά και σε ιδιωτικό επίπεδο, εστιάζοντας σε συγκεκριμένους ερευνητικούς κλάδους που μπορούν να είναι ανταγωνιστικοί και να αναδεικνύουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας μας.

Κύριος ομιλητής της ημερίδας ήταν ο Dr Alan Creutz, διεθνής αυθεντία στα θέματα σύνδεσης της επιστημονικής έρευνας με την επιχειρηματική κοινότητα. Κατά τη διάρκεια της εισήγησής του ο Dr Creutz επισήμανε ότι ο νέος στόχος διεθνώς είναι η δημιουργία επιχειρήσεων που αξιοποιούν την πανεπιστημιακή έρευνα (spin-off companies), ελκύν-

Από αριστερά: Δρ. Ε. Αλεξανδράκης, Υπεύθυνος Στρατηγικού Σχεδιασμού & Ανάπτυξης του Γραφείου Διαμεσολάβησης Παν/μίου Αθηνών, οι βουλευτές Α. Λοβέρδος και Κ. Μητσοτάκης, Αναπλ. Καθηγητής Π. Πετράκης, Επιστημονικός Υπεύθυνος Γραφείου Διαμεσολάβησης Παν/μίου Αθηνών

ουν τους επενδυτές και ισχυροποιούν την αναπτυξιακή τους προοπτική.

Κύριο συμπέρασμα της ημερίδας ήταν ότι η ελληνική παραγωγική κοινότητα πρέπει να ενσωματώσει αποτελεσματικά την επιστήμη και την τεχνολογία στη λειτουργία της. Ο ρόλος των ελληνικών πανεπιστημίων είναι να υποστηρίξουν αυτή την εισαγωγή της τεχνολογικής καινοτομίας σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Όπως αναφέρθηκε χαρακτηριστικά, στο εξωτερικό είναι πλέον συνείδηση ότι η επιτυχία της επιχείρησης "δεν έρχεται από μόνη της" και, στο πλαίσιο αυτό, τα πανεπιστήμια αναλαμβάνουν όλο και πιο ενεργό ρόλο στη σύνδεση της καινοτομίας με την παραγωγική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της ημερίδας, τα μέτρα που προτείνονται για την ενίσχυση της καινοτομίας των ελληνικών πανεπιστημίων περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

- Αύξηση των επενδύσεων για την έρευνα και την τεχνολογία,
- Δημιουργία μιας συμπαγούς δομής μεταφοράς τεχνολογίας που θα μπορεί να αξιοποιηθεί από το σύνολο των επιχειρήσεων,
- Αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού και προσέλκυση Ελλήνων επιστημόνων από το εξωτερικό,
- Συνεργασία πανεπιστημίων με τοπικούς και περιφερειακούς παραγωγικούς φορείς,
- Ανάπτυξη spin-off εταιριών για την αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και την προσέλκυση επενδυτών. ■

Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/lisbon_en.html

Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας
http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eit/index_en.html

The European Researcher's Mobility Portal
<http://ec.europa.eu/eracareers>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Γενική Διεύθυνση Έρευνας
<http://ec.europa.eu/research>

ΟΟΣΑ – Εκπαίδευση
<http://www.oecd.org/education>

ΟΟΣΑ – Σύνοδος των Υπουργών Παιδείας στην Αθήνα
<http://www.oecd.org/edumin2006>

Centre for European Policy Studies
<http://www.ceps.be>
http://shop.ceps.be/BookDetail.php?item_id=1301 (Policy brief No. 93)

Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών
<http://www.fgi.org.gr>

Γραφείο Διαμεσολάβησης Πανεπιστημίου Αθηνών
<http://www.cc.uoa.gr/louoa>